

Innhold

FORORD	9
KAPITTEL 1 UTDANNINGSHISTORIE FOR LÆRERE	11
Å lære av historien	11
Leseveiledning	12
300 år på tre minutter	12
Historiske epoker	13
Den gode skole før og nå	15
KAPITTEL 2 DEN EUROPEISKE KRISTENDOMSSKOLEN	17
Samfunnsforhold og utdanningspolitikk	17
Skolen som kirkens datter	18
Lover og planer for skolegang og lærerarbeid	19
Fra store ambisjoner til tapte illusjoner	21
Ideer om den gode skole	22
Skolens mål og innhold	23
Skolens struktur og system	26
Å være lærer og elev	29
Lærerprofesjonen	29
Arbeidsforhold og pedagogisk praksis	31
Tilbakeblikk og planer for fremtidens skole	36
KAPITTEL 3 DEN NASJONALE KULTURSKOLEN	38
Samfunnsforhold og utdanningspolitikk	38
Nasjonal identitet og norsk kulturliv	39
Industri og nye arbeidsformer	40
Lover og planer for skolegang og lærerarbeid	40
Ideer om den gode skole	41
Skolens mål og innhold	42
Skolens struktur og system	45
Å være lærer og elev	47
Lærerprofesjonen	47
Arbeidsforhold og pedagogisk praksis	49
Tilbakeblikk og planer for fremtidens skole	53

KAPITTEL 4 DEN BARNEVENNLIGE ENHETSSKOLEN	55
Samfunnsforhold og utdanningspolitikk	55
En skole i demokratiets tjeneste	56
Barnevennlig opplæring	56
Lover og planer for skolegang og lærerarbeid	57
Ideer om den gode skole	58
Skolens mål og innhold	59
Skolens struktur og system	62
Å være lærer og elev.	66
Lærerprofesjonen	67
Arbeidsforhold og pedagogisk praksis.	69
Tilbakeblikk og planer for fremtidens skole	73
KAPITTEL 5 DEN OKKUPERTE SKOLEN.	75
Samfunnsforhold og utdanningspolitikk	75
Det militære og ideologiske angrepet	76
Ideen om et harmonisk samfunn.	77
Lover og planer for skolegang og lærerarbeid	78
Ideer om den gode skole	78
Skolens mål og innhold	79
Skolens struktur og system	81
Å være lærer og elev.	83
Lærerprofesjonen	84
Arbeidsforhold og pedagogisk praksis.	87
Tilbakeblikk og planer for fremtidens skole	90
KAPITTEL 6 DEN SOSIALE UTJEVNINGSSKOLEN.	93
Samfunnsforhold og utdanningspolitikk	94
Mennesker på likefot	95
Et samfunn av medborgere	97
Lover og planer for skolegang og lærerarbeid	98
Ideer om den gode skole	102
Skolens mål og innhold	102
Skolens struktur og system	106
Å være lærer og elev.	109
Lærerprofesjonen	109
Arbeidsforhold og pedagogisk praksis.	112
Tilbakeblikk og planer for fremtidens skole	118

KAPITTEL 7 DEN GLOBALISERTE KUNNSKAPSSKOLEN 120

    Samfunnsforhold og utdanningspolitikk 121

        Et samfunn i endring 122

        Utdanning som økonomisk investering. 122

        Lover og planer for skolegang og lærerarbeid 123

    Ideer om den gode skole 127

        Skolens mål og innhold 127

        Skolens struktur og system 131

    Å være lærer og elev. 133

        Lærerprofesjonen 133

        Arbeidsforhold og pedagogisk praksis. 136

    Tilbakeblikk og planer for fremtidens skole 140

KAPITTEL 8 FREMTIDENS SKOLE 142

    Å se bakover i historien 142

    Å se inn i fremtiden 144

    Å se med hjertet 146

LITTERATUR 147

FIGURLISTE 165

VEDLEGG 167

STIKKORD 173

Forord

Jakten på den gode skole er skrevet til deg som skal bli lærer, studerer pedagogikk, eller kanskje du er i jobb som pedagog et sted i det norske utdanningssystemet. I boken kan du lese om hvordan skiftende myndigheter og ulike pedagoger gjennom nesten 300 år har forsøkt å gjøre ideer om den gode skole til virkelighet, og hvilke konsekvenser forsøkene har fått for skolen, lærerprofesjonen og elevenes læring.

Å dekke flere hundre år utdanningshistorie i en liten bok som denne er knapt mulig. Kildematerialet må velges, sorteres og prioriteres. Det er i dag bred enighet i pedagogiske fagmiljøer om at historieskriving som *pedagogisk disiplin* har som mål å bedre forstå nåtiden, men hvordan dette kan gjøres i praksis, er det mindre oppmerksomhet om. Med *Jakten på den gode skole* har jeg ønsket å skrive en bok som i både form og innhold gjør historiske innsikter enkelt tilgjengelig, og som inviterer til aktuell pedagogisk debatt. Bak avgrensingsvalgene som er gjort i denne boken, står tre spørsmål:

- Hvordan kan utdanningshistorien deles opp og formidles på en måte som skaper oversikt, og som gjør det enkelt å sammenligne skiftende ideer om den gode skole?
- Hvilke historiske innsikter om samfunn, skolelover, læreplaner og pedagogikk er relevant for lærere å vite noe om, som også kan danne grunnlag for refleksjoner over egen arbeidsplass, yrkesprofesjon og arbeidsmåter i dag?
- Finnes det ideer og pedagogiske problemstillinger i historien som fremdeles er aktuelle, tross skiftende tider og ny pedagogikk?

Det er kanskje nærliggende å tenke at historieforskning ikke kan være særlig relevant for læreres arbeidshverdag, og at skoleopplæringen uansett er bedre i dag enn den var i går. Vi ønsker jo den nyeste bilen, om det så bare er en *facelift*, ganske enkelt fordi vi har klokkertro på at siste versjon er bedre enn forrige. Slik er det med all teknologi, men ikke nødvendigvis med skolen og lærerarbeidet. Skolen som organisasjon er ingen produksjonshall. Elevene er ikke produkter med kunnskaper og ferdigheter som helt uten videre kan omsettes til kapital eller brukes til samfunnsnyttige formål. Lærernes pedagogiske verktøykasser inneholder heller ikke instrumenter som kan forme elevene akkurat som vi vil ut fra bestemte idealer. I skolen lærer og utvikler barn og unge seg på egne premisser og i sitt eget tempo, og forhåpentligvis skal de bli både selvstendige, modige og frie nok til å finne sin plass som demokratiske medborgere og skrive historie med sitt liv. Oppdragelse og undervisning har med andre ord mer med klokskap, verdier og menneskesyn

å gjøre enn produksjon, økonomi og teknikk. Om alt dette har vi tenkt ulikt gjennom historien. Samtidig har norsk skole en kristen og humanistisk arv som i lange tider har fått prege opplæringen og aktuelle ideer om den gode skole. Hvilken arv er dette, og hvordan angår den elevene og lærerens arbeid? Det er dette vi skal se nærmere på i *Jakten på den gode skole*.

Takk til Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF) for økonomisk støtte til bokprosjektet. Takk også til Hallvard Aamlid (nå Fagbokforlaget) og Evelinn Throne-Holst i Universitetsforlaget for profesjonell oppfølging gjennom skriveprosessens mange faser fra idé til bok. Jeg vil også takke forlagets anonyme fagfelle, som raust har delt av sine utdanningshistoriske innsikter.

Bergen, september 2016

Vegard Kvam